



Anuari 8 · 2017 · Pàgines 37-46

Jaume Nuet Minguell (1831-1902), Primer Comte de Torregrossa

Felip Gallart Fernàndez, Vicent Lladonosa Giró

Centre d'Estudis Comarcals del Segrià / Centre de Recerques del Pla d'Urgell Mascança

RESUM: Jaume Nuet Minguell va néixer l'any 1831 a Torregrossa en una família benestant coneguda com cal Farré. Descendent dels Nuet d'Alcarràs i dels Minguell de Torregrossa, l'any 1865 ja constava com un dels grans contribuents de la província de Lleida. Es va casar amb Eloisa de Gaminde i de Gaminde, hereva d'un importantíssim patrimoni que el féu ascendir socialment i econòmic. Simpatitzant del general Prim, participà activament en la Revolució de 1868. L'any 1871 el rei Amadeu de Savoia li atorgà el títol de Comte de Torregrossa i el 1872 fou nomenat senador. La caiguda d'Amadeu I no va aturar la seva carrera política i encara va ser diputat per les Borges Blanques i per Lleida dins de les files del partit Liberal Fusionista. L'any 1881 va formar part de la Diputació Lleidatana. Moria l'any 1902 a la ciutat de Lleida. Aquest article vol ser una aproximació que ens ajudi a entendre com una descendent d'una família de pagesos benestants de Torregrossa i d'Alcarràs va poder arribar a la noblesa i esdevenir tan influent dins de l'economia i la política lleidatana, catalana i espanyola.

PARAULES CLAU: Jaume Nuet Minguell, Eloisa de Gaminde i de Gaminde, Comte de Torregrossa, Torregrossa, Alcarràs, Lleida, Lekeitio, Revolució de 1868, Amadeu I, I República, Restauració borbònica.

ABSTRACT: Jaume Nuet Minguell was born in 1831 in Torregrossa from a wealthy family known as Cal Farré. Descendant of the Nuets from Alcarràs and the Minguells from Torregrossa, in 1865 he was already listed as one of the largest contributors in the province of Lleida. He married Eloisa de Gaminde i de

Gaminde. She was the heir of an important patrimony that made him ascend both socially and economically. Supporter of General Prim, Nuet participated actively in the Revolution of 1868. In 1871, King Amadeus of Savoy granted him the title of Count of Torregrossa and in 1872 he was appointed senator. The fall of Amadeus I did not stop his political career and was still a representative by Borges Blanques and Lleida within the ranks of the Fusionista Liberal party. In 1881 he was part of the Catalan Council. He died in 1902 in the city of Lleida.

This article intends to be an approach to help understanding how a descendant of a family of wealthy farmers of Alcarràs and Torregrossa could get to the nobility and became so influential in economics and politics in Lleida, Catalonia and Spain.

KEYWORDS: Jaume Nuet Minguell, Eloisa de Gaminde i de Gaminde, Count of Torregrossa, Torregrossa, Alcarràs, Lleida, Lekeitio, 1868 Revolution, Amadeus I, First Republic, Borbonic Restoration.

ORÍGENS I INFANTESA

Jaume Nuet Minguell¹ va néixer a Torregrossa a les dues del matí del 29 de juny de 1831 tal com consta a la partida de baptisme² corresponent i no pas a Alcarràs, com es diu en altres informacions. Era fill de Josep Nuet Blanch, d'Alcarràs, i Antònia Minguell Bellet, de Torregrossa, que s'havien casat al mateix poble de Torregrossa encara no feia dos mesos i mig, concretament el 19 d'abril de 1831.³

El matrimoni encara va tenir tres fills més. El segon

¹ La major part de documentació és extreta de l'extens i excel·lent treball de Vicent Lladonosa i Giró (2010-2011). *Petites Històries de Torregrossa. Els comtes de Torregrossa números 27, 28, 29 i 30*. Autoedició de l'autor. Es pot trobar a la Biblioteca Maria Mercè Marçal de Torregrossa (El Pla d'Urgell).

² Parròquia de Torregrossa. Llibre Sagramental de Baptismes de 1804 a 1831. Volum 6. Foli 343.

³ Parròquia de Torregrossa. Llibre Sagramental de Matrimonis de 1807 a 1852. Volum 6. Foli 86.

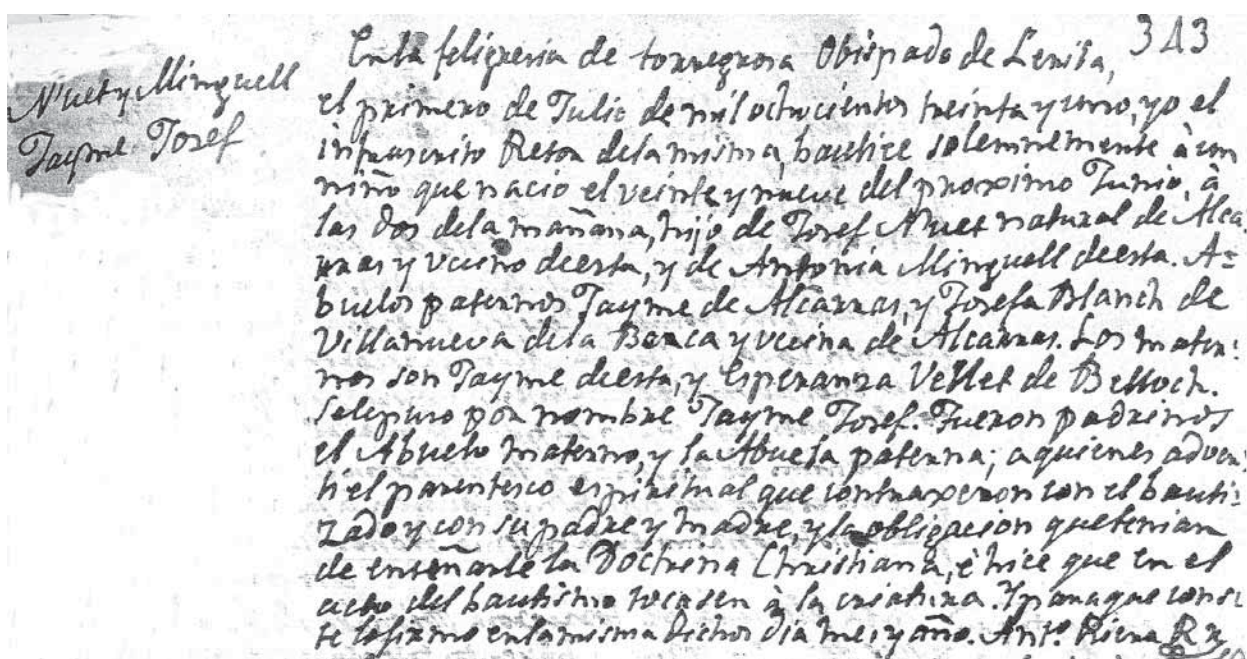


Figura 1. Partida de baptisme de Jaume Nuet Minguell.
Font: Arxiu Diocesà de Lleida, Llibres parroquials de baptismes de Torregrossa, Volum VI, Foli 343.

fou Josep Anton, que va néixer el 21 de desembre de 1832.⁴ El tercer fill, Casimir Ramon, va néixer el 7 de desembre de 1834⁵ i més endavant esdevindrà un polític rellevant. Tots dos van néixer a Torregrossa. El quart i darrer, Enric, va néixer el 20 de juliol de 1839 a la ciutat de Lleida.⁶

El pare del comte de Torregrossa, Josep Nuet Blanch, descendia de farmacèutics i era un important terratinent d'Alcarràs que havia incrementat el seu patrimoni amb la deixa del seu oncle Josep Gòdia Paris, el qual el fa hereu universal⁷ de la seva casa⁸ del carrer Major d'Alcarràs i d'una important quantitat de terres situades al seu terme i també als termes de Vilanova de la Barca i de Puiggròs, així com d'un mas amb era i corral i terres al terme de Fraga. També li va deixar drets d'herència sobre les herbes d'Alcarràs per una quantitat de 2.167 lliures, 2 sous i 8 diners barcelonins. La mare del Josep Nuet va fer un inventari dels béns de l'oncle.⁹

Antònia Minguell Bellet, de Torregrossa, mare de

Jaume Nuet, era la primera filla del matrimoni format per Jaume Minguell Capell i Esperança Bellet Reig. Jaume Minguell Capell era ferrer, ofici que combinava amb el de pagès i sembla que atès l'increment de patrimoni i de terres cada vegada es dedicava més a l'ofici de pagès que al de la ferreria. Un patrimoni i unes terres que van passar a l'Antònia Minguell com a hereva universal del seu pare.¹⁰ Vivien a la casa situada al carrer Major, número 8 de Torregrossa, davant d'una petita plaça sense nom, on també hi ha l'antic castell de Torregrossa.

El 24 de setembre de 1839 moria el seu pare. Josep Nuet Blanch deixava l'usdefruit de tots els béns a la seva esposa. A la seva cunyada, Maria Rosa Minguell Bellet, li deixava 1.500 lliures. Com a fill primogènit Jaume Nuet, que només tenia 8 anys, era declarat hereu universal de tots els béns, mobles i immobles. La resta de germans –el Josep Antoni que tenia 7 anys, el Casimir 5 i l'Enric, que només tenia dos mesos– rebien la quantitat de 6.000 lliures en moneda barcelonina

⁴ Parròquia de Torregrossa. Llibre Sagramental de Baptismes de 1832 a 1851. Volum 6. Foli 16.

⁵ Parròquia de Torregrossa. Llibre Sagramental de Baptismes de 1832 a 1851. Volum 7. Foli 48.

⁶ Arxiu Diocesà de Lleida. Parròquia de Sant Joan. Llibre Sagramental de Baptismes. Volum 23. Foli 98.

⁷ Arxiu Històric de Lleida. Notari Marià Hostalrich Soler. Volum 682. Folis 295 a 298.

⁸ En aquesta casa hi va viure el senyor Carlos Salinas de Gaminde, qui fou alcalde d'Alcarràs.

⁹ Arxiu Històric de Lleida, Notari Marià Hostalrich Soler. Volum 684. Folis 563 a 560.

¹⁰ Arxiu Històric de Lleida. Notari Josep Soldevila Bartola. Volum 1590. Escripura núm. 462.



Figura 2. Cal Farrer de Torregrossa. Casal natal de Jaume Nuet Minguell.

Font: Arxiu propi.

pagadores en diners o terra quan es casessin o fossin majors d'edat.¹¹ El Jaume Nuet va passar la seva infantesa i joventut a Alcarràs i a Lleida amb estades a la casa dels padrins de Torregrossa.

INTRIGUES, CASAMENT I ASCENS SOCIAL

Jaume Nuet i el seu germà Casimir eren entusiastes partidaris del liberalisme progressista de Baldomero Es-

partero i, sobretot, del general Joan Prim, de qui eren grans amics:

*Persona de gran relieve en la provincia por su abolengo liberal figura desde muy joven en la alta política de la misma, siempre en la vanguardia del partido, que acaudillaron el popular Espartero y luego Prim, de quien era gran admirador y amigo, y quien le puso en íntimas relaciones con los Sres. Ruiz Zorrilla y Sagasta.*¹²

Jaume Nuet va prendre part activa en el moviment insurreccional que desembocarà en la Revolució de Setembre de 1868 fins al punt que va haver de fugir a París durant les conspiracions que van precedir aquesta Revolució.¹³ En una carta¹⁴ datada del 23 de setembre de 1867 que el general Joan Prim adreçava a Eugenio Gaminde feia esment dels 500 duros que Jaume Nuet havia d'aportar per finançar les seves intrigues polítiques per enderrocar Isabel II. Els intents revolucionaris no van triomfar fins al 1868, segurament per la por de molts dirigents, entre ells el mateix Joan Prim, a una possible insurrecció popular descontrolada.¹⁵

Jaume Nuet Minguell era un ric propietari que incrementava el seu patrimoni amb diferents compres i vendes d'immobles.¹⁶ Al BOP de la província de Lleida de 1865 constava en el número 22 de la llista dels 50 grans contribuents per propietat rural i pecuària a qui els corresponia el dret electoral. Jaume Nuet hi constava amb la quantitat de 378,386 escuts. Però el fet que li va permetre un ascens econòmic i social insospitat va ser el seu casament amb una riquíssima vídua, Eloisa de Gaminde i de Gaminde.

Eloisa de Gaminde i de Gaminde

Eloisa de Gaminde era filla¹⁷ de Víctor Luís de Gaminde Mazarredo, descendent d'una important família de comerciants de llana, fundador del diari liberal progressista *El Vizcaino Originario* i després alt funcionari de l'administració foral de Biscaia. A la primera meitat del segle XIX la família Gaminde-Mazarredo figurava entre els primers llinatges i fortunes de Bilbao.

¹¹ Arxiu Històric de Lleida. Notari Francesc Marcó Mata. Protocols notariais d'Aitona. Volum 47. Folis 66 i 67.

¹² *El País* (Lleida, 2-III-1902).

¹³ *El País* (Lleida, 2-III-1902).

¹⁴ FRANCO DE GAMINDE, L. (1977). Cuando Jaime Nuet, conde de Torregrosa fue revolucionario. *Ilerda*, XXXVIII (Edicions de l'IEI), p. 95 a 98.

¹⁵ PONS, J. M. (2002). *Moderats i progressistes a la Lleida del segle XIX*. Lleida: Pagès editors, p. 376.

¹⁶ Així ho veiem en diferents operacions de compravenda que consten al notari Josep Soldevila Barnola (Arxiu Històric de Lleida).

¹⁷ PAN-MONTOJO, J. (2009). *Poderes privados y recursos públicos*. Madrid: Marcial Pons Ediciones de Historia, p. 69.



Figura 3. Jaume Nuet Minguell, primer comte de Torregrossa.
Font: Museu d'Art Jaume Morera de Lleida.



Figura 4. Eloisa de Gaminde i de Gaminde, primera comtessa de Torregrossa.
Font: Museu d'Art Jaume Morera de Lleida.

El 8 de novembre de 1856 es va casar amb José Luís Abaroa Uribarren,¹⁸ banquer establert a París associat amb el seu oncle José Javier Uribarren. En morir l'oncle l'any 1861 va heretar la casa palau de Lekeitio i va dirigir la firma J. L. de Aberoa y Uribarren fins l'any 1865, que va morir a París als 49 anys. No van tenir fills.¹⁹ Eloisa de Gaminde amb 35 anys quedava vídua i hereva del palau de Lekeitio i d'una immensa fortuna.

El casament

Ens consta que Jaume Nuet Minguell era amic del militar Eugenio Gaminde Lafont, qui s'havia distingit en la Guerra Carlina i, sobretot, quan era l'ajudant del general Prim a la Guerra de Marroc.²⁰ Més endavant Eugenio Gaminde esdevindrà Capità General de Catalunya, ministre de Guerra i senador per Lleida i Saragossa. Per la seva actuació a la revolta de les Quintes a

¹⁸ GONZALO, D. (2007). Una saga familiar de banqueros vascos en Burdeos y en París, durante el siglo XIX., dins *Aguirrebengoa, Uribarren y Aberoa y su allegado Aguirre-Solarte en Londres*, p. 111. Recuperat de <http://www.euskomedia.org/PDFAnlt/riev/42/42103116.pdf> (consultat l'1 de juliol de 2016).

¹⁹ GONZALO, D. Una saga familiar de banqueros vascos en Burdeos y en París, durante el siglo XIX, citat, p. 111.

²⁰ PÉREZ GALDÓS, B. (2004). Aita Tettauen, edició a cura de Francisco Márquez Villanueva. Madrid: Ediciones Akal, p. 198.

la vila de Gràcia l'any 1870 serà conegut com el general Bum-Bum. El militar, un dels més fidels col·laboradors del general Prim, era oncle d'Eloisa de Gaminde i de Gaminde i també era un gran amic de Jaume Nuet. El general Gaminde va ser qui facilità aquella coneixença i el matrimoni.²¹ Podria ser que s'haguessin conegut durant l'exili de Jaume Nuet a París, on residia l'Eloisa. No tenim la data exacta de les noces. Sabem que per evitar patir l'antiga tradició dels esquellots que es feia als casaments de vidus o de vídues el 17 de desembre de 1866 Jaume Nuet va demanar al bisbat de Lleida la dispensa de les tres proclames i una carta per casar-se a Saragossa.²² Per document²³ notarial sabem que el 27 de febrer de 1868 ja eren casats. També sabem que els capítols matrimonials van ser atorgats a Lleida el 20 de maig de 1867 amb el notari Jacinto Aran (protocols cremats).²⁴

Una altra Eloisa Gaminde, en aquest cas Eloisa Gaminde de Mier, filla del general Eugenio Gaminde, i per tant cosina de l'esposa de Jaume Nuet, l'any 1886 es va casar²⁵ en segones núpcies amb el gran poeta lleidatà Magí Morera. I una tieta d'aquesta i cunyada del general Gaminde, Josefa Mier de Chaves, s'havia casat en terceres núpcies amb l'arquitecte lleidatà Agapit Lamarca.²⁶ Una filla d'aquest matrimoni, l'Eugènia,²⁷ serà la futura esposa de Francesc Macià.

L'estiu de 1868 a Lekeitio

El palau d'Uribarren, recent construït, era una magnífica edificació situada al davant de la platja de Lekeitio que l'any 1861 havia heretat l'Eloisa de Gaminde. Des que l'any 1867 la reina Isabel hi anava a estiuar s'havia convertit en un punt de reunió de l'alta socie-

tat espanyola i, juntament amb Zarautz i Donostia, situava Lekeitio com un dels punts turístics més selectes de tot l'Estat espanyol. En un article del *Diario Oficial de Avisos de Madrid* el palau de Lekeitio es descrivia d'aquesta manera:

Lo que a primera vista se destaca es el palacio de los condes de Torregrossa, suntuosa morada, verdadera joya de riqueza y elegancia. Detallar su magnificencia, sería tarea larga y difícil: sus salones están lujosamente decorados y el confort y buen gusto que tan bien armonizan, hacen de esta deliciosa mansión un verdadero paraíso. Los inmensos jardines bañados por las olas del mar, con sus cajas de naranjos, de granados, de mirlos, de adelfas, las magnolias y el azahar, confundiéndose con profusión, embalsaman el aire é invitan, más que á la admiración, á la melancolía.²⁸

L'any 1868 el matrimoni hi havia de tornar a allotjar Isabel II, que tornava a Biscaia per fer una cura de banys. I per tant el matrimoni va haver d'anar a passar l'estiu a un altre lloc, segurament, a casa d'uns amics a Zubieta o Campillo.²⁹ Eloisa de Gaminde tenia amb ella la filla del general Prim, mentre aquest, el general Gaminde i Zorrilla des de Londres entraven a Gibraltar burlant la policia espanyola³⁰ i iniciaven l'aixecament militar. A Cadis es pronunciava Juan Bautista Topete i a la batalla d'Alcolea s'assegurava la victòria dels revoltats. Va ser en el palau de Lekeitio on el dia 29 de setembre de 1868 Isabel II va rebre la notícia de la batalla d'Aldecoa. La reina va marxar a Sant Sebastià i d'allí a França per fixar la seva residència a París, on es va exiliar.³¹ Començava un nou període, el Sexenni Revolucionari, convuls i apassionant, que suposaria l'ennobliment i la gran projecció política i social de Jaume Nuet Minguell convertint-se en un dels homes més influents de les nostres terres.

²¹ *El País* (Lleida, 2-III-1902).

²² Arxiu Diocesà de Lleida. *Expedient matrimonial de Jaume Nuet Minguell amb Eloisa de Gaminde i de Gaminde*. Arxivador Expedients Matrimonials. Any 1866. Lletres F-P. Capsa núm. 2.

²³ Així es reflecteix en un document on el metge lleidatà Martí Castells Melcior reconeix un deute dos mil escuts amb el matrimoni. Arxiu Històric de Lleida. Notari Mariano Arnaldo. Any 1868. Escripura 112. Folis 271 i 272.

²⁴ *Butlletí Oficial de la Província de Lleida* (29-III-1895).

²⁵ Arxiu Diocesà de Lleida- Exp. Matr. 1886-Lletres M-V. Capsa núm. 2.

²⁶ Arxiu Diocesà de Lleida. Llibre de baptismes de Sant Joan. Any 1821.

²⁷ Registre Civil de Lleida. Llibre de matrimonis de 1888. Partida 94.

²⁸ *Diario Oficial de Avisos de Madrid* (13-VIII-1880).

²⁹ DUO, D. *El arranque Prim*, Eusko Ikaskuntza-Sociedad de Estudios Vascos, p. 309-310. Recuperat de http://bidebarrieta.com/includes/pdf/Duo_20141201193455.pdf (consultat l'1 de juliol de 2016).

³⁰ DUO, D. *El arranque Prim*, Eusko Ikaskuntza-Sociedad de Estudios Vascos, citat, p. 309-310.

³¹ LARA MARTÍNEZ, L. i LARA MARTÍNEZ, M. (1833-1843). *La configuración del Régimen Liberal a través de sus protagonistas*. Recuperat d'E. EXCELLENCE-WWW.LICEUS.COM, 2006, books.google.es, 13 (consultat el 2 de juliol de 2016).

Home fort de Lleida

Un cop desterrada la reina Isabel II, Joan Prim passava a ser l'home fort del govern provisional de l'Estat espanyol i amb ell Jaume Nuet esdevenia un home molt influent. L'any 1869 Joan Prim passava a dirigir el govern i finalment oferia la corona a Amadeu de Savoia i el 26 de novembre de 1870 era elegit com a Amadeu I. Però les coses es torçarien dramàticament. El 26 de desembre Amadeu I sortia cap a Espanya, però l'endemà mateix Joan Prim, el seu gran valedor, patia un atemptat a Madrid que li costaria la vida el 30 de desembre de 1870.

Com diu Josep Lladonosa,³² en iniciar-se el règim amadeuista Jaume Nuet esdevindria la figura més destacada de Lleida. A les eleccions del 8 de març de 1871 i legislatura 1871-1872 era elegit diputat al Congrés de Diputats per la circumscripció de Lleida.³³ Segons Lladonosa, Jaume Nuet era el vertader àrbitre de la situació a la Paeria i el seu germà, Casimir, a la Diputació i al nou Govern Civil.

La visita d'Amadeu de Savoia

El 23 de setembre de 1871 Amadeu I visitava Lleida i se'l rebia de forma solemne. El rei s'allotjaria a casa seva, carrer Sant Antoni número 19:

El rei arribà amb tren la tarda de dissabte, dia 23, precedit al matí pels gegants i comparses de "balls populars" que van recórrer els carrers i van pregonar l'esdeveniment. Recorregué la rambla Ferran en carretel-la descoberta, tirada per dos cavalls. Travessà Blondel, seguí després pel carrer Sant Antoni i entrà a casa del Jaume Nuet, la balconada del qual donava a Blondel i que aquell havia cedit per al seu allotjament, il·luminada i decorada amb estendards i un pavelló imperial.³⁴

Des de la terrassa de la casa de Jaume Nuet, el rei Amadeu presencià la desfilada de l'exèrcit que li va retre honors i va saludar el poble, que no deixava

d'aclamar-lo. En tots aquells actes no hi va participar l'Església lleidatana, que es distanciava del monarca ja que el seu pare, Víctor Manuel I d'Itàlia, havia estat excomunicat pel Papa.³⁵ Amadeu I va marxar a Barcelona el dia 24, però el 25 va tornar a Lleida, on s'hi va estar fins al dia 26. Darrere de la casa de Jaume Nuet es va inaugurar una plaça que es va dedicar al general Prim.³⁶ Un àlbum de fotografies de la visita, obra dels fotògrafs Moliné i Albareda, immortalitzà aquest esdeveniment. La visita del rei va suposar l'exteriorització del poder i magnificència de Jaume Nuet Minguell.

Comte de Torregrossa

Molt probablement la visita del rei Amadeu I va servir per establir el préstec que el matrimoni Nuet-Gaminde va fer a l'Estat espanyol per l'astronòmica quantitat de 51.500.000 francs pagadors en vint anualitats de 2.575.000 francs. Un préstec que ben segur devia ajudar i molt a sostenir el precari regnat d'Amadeu I. Sabem l'existència d'aquest deute perquè Jaume Nuet i Eloisa de Gaminde van donar poders a Pascual Aba-roa, germà del primer marit de l'Eloisa de Gaminde, i a altres banquers per reclamar el seu pagament en data de 3 de gener de 1874 a través del notari de Lleida Ramon Codina, tal com consta a l'Arxiu Històric de Lleida.³⁷

El 2 d'octubre de 1871, només sis dies després de la visita del rei Amadeu I, Jaume Nuet Minguell era nomenat comte de Torregrossa:

Señor

Decreto haciendo merced de título del Reino a D. Jaime Nuet y Minguell con la denominación de Conde de Torregrossa.

Para que V.M. se digne firmar.

Atendiendo a las circunstancias que concurren en Don Jaime Nuet y Minguell y queriendo darle una prueba de Mi aprecio de acuerdo con el parecer del Consejo de Ministros, Vengo en hacerle merced de título del Reino, con la denominación de Conde de Torregrossa, para sí, sus hijos y sucesores legítimos. Dado en Palacio á dos de Octubre de mil ochocientos setenta y uno.

Firmado

Amadeo.

Firmado

³² LLADONOSA, J. (1991). *Història de Lleida*, volum IV. Lleida: Dilagro edicions, p. 763-764.

³³ Congreso de Diputados. Signatura A.C.D. Serie documentación Electoral: 64 núm. 3.

³⁴ LLADONOSA, J.; JOVÉ, A.; VICEDO, E. (2003). *Història de Lleida, el segle XIX*, volum VII. Lleida: Pagès editors, p. 351 a 353.

³⁵ LLADONOSA, J. 1991. *Història de Lleida*, volum IV, citat, p. 763-764.

³⁶ LLADONOSA, M.; JOVÉ, A.; VICEDO, E. *Història de Lleida, el segle XIX*, volum VII, citat, p. 353.

³⁷ Arxiu Històric de Lleida, Notari Ramon Codina Canut. Any 1874. Volum 225. Escripura 2.

El Ministro de Gracia y Justicia

Eugenio Monterol Rius

En el mismo documento y en la parte posterior dice N° 31549

Despacho en 12 de Diciembre de 1881 al mismo 45390

*Signatura ilegible*³⁸

A més del títol de comte, Jaume Minguell va ser nomenat "Caballero Gran Cruz de la Real Orden Americana de Isabel la Católica",³⁹ una orde que va instituir el rei Ferran VII l'any 1815 per

*recompensar la acrisolada lealtad, el celo y patriotismo, desprendimiento, valor y otras virtudes que tanto los individuos de la Milicia como los de todas las clases y jerarquías del Estado han mostrado y mostraren en adelante en favor de la defensa y conservación de aquellos remotos países.*⁴⁰

"Aquellos remotos países" volia dir qualsevol territori de l'Imperi Espanyol que amb el mateix rei Ferran VII havia començat un imparable procés de descolonització i d'independència. No sabem quins eren exactament els mèrits que havia fet Jaume Nuet per a la defensa i conservació dels darrers rossegons que encara restaven del que havia estat l'immens Imperi Espanyol, potser estava relacionat amb el fabulós préstec que ja hem comentat més amunt. El cert és que aquell octubre de 1871 al 40 anys Jaume Nuet vivia el moment més dolç de la seva vida i continuava la seva carrera política i el 7 de maig de 1872 era admès a senador⁴¹ electe per la província de Lleida.

El paraigua protector del préstec

Jaume Nuet es mantenia fidel a Amadeu I, però era dels pocs perquè el rei trontollava enmig de la precària situació econòmica, la inestabilitat dels polítics espanyols, la manca de suport polític, les contínues conspiracions republicanes, els aixecaments carlins, el separatisme de Cuba i les disputes entre els seus propis aliats i alguns intents d'assassinat. El febrer de 1873 Amadeu I va abdicar per donar pas a la I República. Un període que encara no va durar un any i que no va poder fer front als greus problemes de l'Estat espanyol

com la Tercera Guerra Carlina, els moviments cantonalistes, la Guerra dels Deu Anys de Cuba i les profundes confrontacions entre els mateixos republicans. El 3 de gener de 1874 amb una dotació de la Guàrdia Civil el general Pavía dissolia les Corts. Era la fi de la I República.

L'Estat vivia un moment de gran incertesa i inestabilitat i Jaume Nuet i Eloisa de Gaminde també. Així que el mateix 3 de gener de 1874 donen poders a Pascual Abaroa Uribarren, germà del primer marit de la comtessa, i a d'altres banquers, perquè reclamin a l'Estat espanyol la quantitat de 51.500.000 francs pagadors en vint anualitats de 2.575.000 francs que la comtessa "la poderdante" li havia deixat. El document es va fer a la notaria de Ramon Codina i Canut, de Lleida. Per l'interès del document el transcrivim de forma íntegra i literal:

En la ciudad de Lérida a tres de Enero de mil ochocientos setenta y cuatro, ante mí D. Ramon Codina y Canut Notario del Colegio Territorial de Barcelona con residencia en esta de Lérida y testigos nombraderos, han comparecido los Excmos. Señores, D. Jayme Nuet y Minguell y D^a Maria Eloisa de Gaminde viuda en primeras nupcias de D. Jose Luis de Abaroa Uribarren y esposa en segundas del D. Jayme Nuet, hacendado, mayores de edad, vecinos de esta Ciudad y domiciliados en la Calle de San Antonio número diez y nueve, sin que tengan impedimento alguno legal para la celebración de este acto, previo el consentimiento y venia marital del primero á la segunda para celebrarlo, y dicen:

Que espontáneamente dan y confiesan todo su poder cumplido, amplio, especial y tan bastante cual en derecho se requiera y es necesario á favor de los señores D. Pascual de Abaroa y Uribarren, D. Carlos Goquel, D. Pablo Goquel y D. Ricardo de Gaminde, habitantes en Paris Calle de Richelieu numero ciento dos, para que juntos y separadamente puedan en nombre y representación de los otorgantes, sus derechos y acciones requerir y operar el traspaso, mutación, conversión ó reembolso de todas las partes nominativas de la Sociedad Civil para el reconocimiento de veinte anualidades de dos millones quinientos setenta y cinco mil francos cada una debidas por el Gobierno Español actualmente é inscritas a nombre de la señora poderdante en los Registros de la Oficina de Descuento de Paris.

Asimismo les faculta retirar dichas partes al portador, á cuyo efecto firmen demandas de traspaso, mutación, conversión ó reembolso, consientan anulaciones, den todas las seguridades y descargos, de los títulos al portador y de las sumas recibidas,

³⁸ Archivo del Ministerio de Gracia y Justicia. Número 2518. Letra (legajo) 264-4. Títulos y grandezas de España. Conde de Torregrosa.

³⁹ Archivo del Ministerio de Gracia y Justicia. Número 2518. Letra (legajo) 264-4. Títulos y grandezas de España. Conde de Torregrosa.

⁴⁰ IMPRENTA REAL (1836). *Constituciones de la real Orden Americana de Isabel la Católica*, Madrid en la Imprenta Real, p. 4 i 5.

⁴¹ Congreso de Diputados. Signatura A.C.D. Serie documentación Electoral: 64 núm. 3.

hagan renuncias de todos certificados nominativos, firmen todos actos, registros, certificados y libren todo impuesto. Comisionen á agentes de Bolsa, elijan Domicilio, sustituyan este poder y generalmente hagan todo lo que sea necesario para operar dichos trasposos, mutaciones, conversión o reembolso.

Prometen tener siempre por firme y valedero este poder con promesa de rectificarlo si fuera menester, bajo su más estricta responsabilidad personal ilimitada.

Así lo otorgan y firman conocidas de mi sus personas, posición y vecindad, siendo testigos presentes D. Ramon Tarragó, propietario y D. Jayme Arnau pasante de Notario ambos vecinos de la presente Ciudad quienes aseguran no tener excepción para serlo. Y habiendo leído este acto en alta voz á opción de otorgantes y testigos, después de haber renunciado á su Derecho para verificarlo por sí lo aprueban de todo lo que doy fe.

Vale el enmendado promesa= Que aprueban expresamente otorgantes y testigos =

Signat

Maria Eloisa de Gaminde de Nuet- Jayme Nuet - Ramon Tarragó -Jaime Arnau.

*Ante mí Ramon Codina.*⁴²

No sabem si mai l'Estat espanyol els va tornar els diners, però ben segur que aquella xifra va servir de pantalla protectora perquè els Nuet-Gaminde continuessin fent la seva vida a l'Estat espanyol entre Madrid, Lleida i Lekeitio, i no fossin represaliats. I no solament això: fou el germà Casimir Nuet qui va dissoldre la corporació municipal republicana de Lleida.⁴³ A més, Casimir Nuet arribarà a ser nomenat governador civil de la província de Lleida i president de la Diputació. Durant la presidència del seu germà, Jaume Nuet va ser nomenat diputat interí, era el 8 de febrer de 1874. En data d'1 d'abril de 1874 Jaume Nuet va esdevenir president d'aquesta institució⁴⁴ i Casimir cessava de la corporació provincial per assumir el càrrec de governador civil de Zamora.⁴⁵ El novembre de 1875 Jaume Nuet encapçalava una comissió del partit Constitucional de Sagasta per felicitar el rei Alfons XII per l'acabament de la Tercera Guerra Carlina.⁴⁶

ELS ANYS DE LA RESTAURACIÓ BORBÒNICA

El pronunciament del general Pavía va posar fi a la I República i al Sexenni Democràtic. El general Serrano començava una dictadura que, amb el pronunciament del general Martínez Campos del 29 de desembre de 1874, donaria pas a la Restauració borbònica de Cánovas del Castillo en la persona d'Alfons XII. La Restauració es basava en dos principis: el bipartidisme i el frau electoral. De fet només hi havia dos partits que tenien possibilitats de guanyar les eleccions. Eren el Partit Conservador de Cánovas del Castillo, que aglutinava antics membres del Partit Moderat i la Unió Liberal, i el Partit Liberal, antic Partit Progressista, amb Práxedes Sagasta com a líder. Aquests partits s'alternaven al poder mitjançant el frau electoral o tupinada, que manipulava les eleccions per garantir el torn pacífic dels dos partits.

Jaume Nuet i Minguell va ser escollit diputat per les Borges Blanques a les eleccions espanyoles de 1881⁴⁷ i per Lleida a les de 1891⁴⁸ en el Partit Liberal de Miquel Agelet Besa, comte de Vinatesa, i home fort del liberalisme a partir de 1882. A les eleccions de 1891 Jaume Nuet va concórrer contra el representant conservador Ramon Soldevila, que l'any 1868 també havia estat partidari de Prim, però que amb la Restauració s'erigí en un dels líders del conservadorisme lleidatà.⁴⁹

La reina Isabel·la II, que vivia a França, com ja ho havia fet abans, seguia estiuant al palau que els comtes tenien a Lekeitio, i allí rebien la reina mare amb gran cerimònia.⁵⁰ Els comtes de Torregrossa havien recuperat plenament la seva posició social. La premsa recollia els seus estiuos a Lekeitio i la seva arribada a la Cort passat l'estiu, on es relacionaven amb l'aristocràcia de l'època.

⁴² Arxiu Històric de Lleida, Notari Ramon Codina Canut. Any 1874. Volum 225. Escripura 2.

⁴³ LLADONOSA, M.; JOVÉ, A.; VICEDO, E. *Història de Lleida, el segle XIX*, volum VII, citat, p. 365-366.

⁴⁴ Llibre d'actes de la Diputació de Lleida. Any 1874.

⁴⁵ Llibre d'actes de la Diputació de Lleida. Any 1874.

⁴⁶ *La Iberia* (11-XI-1875).

⁴⁷ Congreso de Diputados. Signatura A.C.D. Serie documentación Electoral: 90, núm. 13.

⁴⁸ Congreso de Diputados. Signatura A.C.D. Serie documentación Electoral: 105, núm. 28.

⁴⁹ MIR, C. (1985). *Lleida (1890-1936): Caciquisme polític i lluita electoral*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, p. 52 a 53.

El final d'una època

El 2 de febrer de 1893 moria a Barcelona el seu germà, Casimir Nuet,⁵¹ després d'una brillant trajectòria política que abastava l'alcaldia de Lleida, la presidència de la Diputació de Lleida i els Governos Civils de Lleida, Zamora i Terol.

El 27 de gener de 1895 als 64 anys moria a la seva casa del carrer Sant Antoni de Lleida⁵² la seva esposa, Eloisa de Gaminde, a causa d'una hipertròfia del cor.⁵³ No va tenir fills ni del primer ni del segon matrimoni. El *Diario de Lérida* remarcava el seu distingit origen:

[...] alternó con lo más distinguido de las sociedades de París y de Madrid y tuvo á su mesa esplendida y dio hospitalidad á testas coronadas, á espadas vencedoras, á estadistas renombrados y á literatos insignes. En su regio palacio de Lequeito ó en su casa de Lérida había alojado á D.^a Isabel, á Don Carlos, á Don Amadeo y á Don Alfonso XII.⁵⁴

I la seva riquesa, "Hermosa, discreta y rica", però també la seva "generosidad á todas las obras de socorro á necesidades públicas y privadas", així com "las tres grandes condiciones que la adornaban; una amabilidad tan sencilla como distinguida, una caridad inagotable y una fe cristiana á toda prueba".

Dos mesos després del traspàs de la seva esposa, Jaume Nuet reclamava⁵⁵ la seva herència ja que havia mort sense testar i tal com havien convingut als capítols matrimonials "que falleciendo sin sucesión é intestados, el sobreviviente de dichos esposos sea heredero universal de todos los bienes y derechos que dejare el cónyuge premuerto, con la facultad de poder disponer de ellos libremente".

El 2 de juliol de 1896 moria un altre germà, concretament Josep Antoni Nuet Minguell.⁵⁶ El seu traspàs esdevenia a Lekeitio. Tenia 63 anys i era solter, però

tenia dues filles naturals que va reconèixer.⁵⁷

L'1 de març de 1902 Jaume Nuet Minguell moria a Lleida a l'edat de 73 anys.⁵⁸ A l'esquela⁵⁹ que publicava el *Diario de Lérida* es feia constar la seva condició aristocràtica de comte i Caballero Gran Cruz de Isabel la Católica i la seva vessant política d'exsenador, exdiputat a Corts i a la Diputació Provincial i el seu càrrec de sotsprésident de la Cambra Agrària de Lleida. En la mateixa edició del mateix diari es remarcava el seu caràcter obert i familiar i, sobretot, com el seu matrimoni amb Eloisa de Gaminde va ser el factor que el va rellançar econòmic i socialment:

D. Jaime Nuet, que por nacimiento era el representante de una de las más arraigadas familias de esta provincia, por su matrimonio con D.^a Eloisa de Gaminde, cuya largueza y bondadoso corazón se recordará en Lérida mucho tiempo, alcanzó un relieve social que ayudado de sus buenas prendas le hizo acreedor á grandes distinciones y á la consideración de sus paisanos.

Per la seva part el diari *El País*⁶⁰ en feia una biografia, que ja hem esmentat més amunt, on destacava la seva llarga i brillant trajectòria política i el seu relleu econòmic i social, destacant la seva amistat amb els generals Eugenio Gaminde, el polític liberal Sagasta, el rei Amadeu I –que li va atorgar el títol de comte de Torregrossa– i la reina Isabel II, quan estíuejava al palau de Lekeitio. Segons el diari Jaume Nuet duia uns quants anys sense activitat política a causa "los desengaños que había sufrido". En la mateixa publicació es remarcava el seu caràcter afable i afectuós i la seva gran popularitat entre els elements liberals més avançats i com darrerament mantenia molt bones relacions amb el federalista Pi i Margall i amb el republicà Nicolás Salmeron. La capella ardent fou situada al mateix oratori de la seva casa del carrer Sant Antoni, per on van desfil·lar la majoria dels lleidatans i lleidatanes.

⁵⁰ *La Iberia* (5-VIII-1883).

⁵¹ Registre Civil de Barcelona. Volum Defuncions de Gràcia. Any 1893. Foli 353. Partida 185.

⁵² Carrer Sant Antoni, número 19, primer pis.

⁵³ Registre Civil de Lleida. Llibre de defuncions de 1895.

⁵⁴ *Diario de Lérida* (29-I-1895).

⁵⁵ Web Diputació de Lleida. BOP del 29 de març de 1895.

⁵⁶ Registre Civil Lekeitio (Biscaia). Llibre de defuncions de 1896. Partida de defunció Número. 157.

⁵⁷ LLADONOSA, V. (2010). *Petites històries de Torregrossa, núm 29, Els comtes de Torregrossa (III)*. Edita Vicent Lladonosa: Biblioteca de Torregrossa, p. 115.

⁵⁸ Arxiu de La Paeria de Lleida. Ref. 29. 1900-1903 Defuncions. Número 135.

⁵⁹ *El Diario de Lérida* (diumenge, 2-III-1902).

⁶⁰ *El País* (Lleida, 2-III-1902).

Jaume Nuet vestia de frac i creuava el seu pit la gran banda i placa de la Real Orden de Isabel la Católica.

Jaume Nuet Minguell moria l'any 1902, just quan acabava el que es considera com el primer període de la Restauració borbònica, lligada a la pèrdua de les darreres colònies d'ultramar. Alfons XIII assumia el poder efectiu el 17 de maig d'aquell mateix any i començava un nou període històric on la forta irrupció del republicanisme, l'obrerisme i els moviments nacionalistes esquerdaven l'estabilitat del bipartidisme dinàstic de conservadors i liberals.

El 26 de juny de 1903 el rei Alfons XIII concedia el títol de segon comte de Torregrossa a Jaume Nuet Ribé, nebot de Jaume Nuet i fill del seu germà Casimir Nuet, que es va avançar uns dies al seu oncle Enric en la sol·licitud.⁶¹



Figura 5. Panteó dels comtes de Torregrossa al cementiri de Lleida.
Font: Arxiu propi.

⁶¹ Archivo del Ministerio de Gracia y Justicia. Número 2518. Letra (legajo) 264-4. Títulos y grandezas de España. Conde de Torregrossa.